

بزرگمهر حکیم

کاوشی در باب کیستی، آثار و سخنان وی در ادبیات و تاریخ

مؤلف: دکتر محمد رسولی

انتشارات سبزان

سرشناسه	:	رسولی، محمد، ۱۳۵۰ -
عنوان و نام پدیدآور	:	بزرگمهر حکیم: کاوشی درباب کیستی، آثار و سخنان وی در ادبیات و تاریخ
	:	مؤلف: محمد رسولی.
مشخصات نشر	:	تهران: سبزان، ۱۴۰۲.
مشخصات ظاهری	:	۳۶۰ ص.
شابک	:	978-600-117-653-1
وضعیت فهرست نویسی	:	فیبا
عنوان دیگر	:	کاوشی درباب کیستی، آثار و سخنان وی در ادبیات و تاریخ.
موضوع	:	بزرگمهر
موضوع	:	وزیران -- ایران
موضوع	:	ایران -- تاریخ -- ساسانیان، ۲۲۶ - ۶۵۱ م.
	:	Iran -- History -- Sassanids, 226-651
رده بندی کنگره	:	۴۱۸DSR
رده بندی دیویی	:	۹۵۵/۰۳
شماره کتابشناسی ملی	:	۸۸۶۹۵۹۸
اطلاعات رکورد کتابشناسی	:	فیبا

انتشارات سبزان

میدان فردوسی - خیابان موسوی (فرصت) - ساختمان ۵۴ تلفن: ۸۸۳۱۹۵۵۸ - ۸۸۸۴۷۰۴۴

بزرگمهر حکیم

کاوشی درباب کیستی، آثار و سخنان وی در ادبیات و تاریخ

• نویسنده: محمد رسولی

• ناشر: سبزان

• خدمات نشر: واحد فنی سبزان

۸۸۳۴۸۹۹۱ - ۸۸۳۱۹۵۵۷

• نوبت چاپ: اول - ۱۴۰۱

• شمارگان: ۷۰۰ نسخه

• قیمت: ۳۰۰۰۰۰ تومان

• چاپ و صحافی: کامیاب

فروش اینترنتی از طریق سایت آی آی کتاب www.iiketab.com

ISBN: 978-600-117-653-1

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۱۷-۶۵۳-۱

فهرست

مقدمه	۹
سرآغاز	۱۱
فصل اول: بزرگمهر حکیم در اسناد تاریخی	۱۹
هرمز و قتل دبیران و اعیان دربار پدرش	۲۳
بزرگمهر در بعد از اسلام	۲۸
بزرگمهر و برزویه	۳۱
منابع درباره زندگی بزرگمهر	۵۰
بزرگمهر از نگاه پژوهشگران، با نگاهی ویژه به کریستن سن	۵۲
سرآغاز زندگی	۶۶
نام‌های گوناگون بزرگمهر	۶۸
در باب آوردن کلیله و دمنه به ایران	۷۱
کلام بوزرجمهر بختگان در کلیله و دمنه	۷۸
وزارت یا دبیری	۸۰
مقام بزرگمهر نزد انوشیروان	۸۲
خشم آوردن انوشیروان بر بزرگمهر	۸۴
سرانجام بزرگمهر حکیم	۹۱
فصل دوم: اقدامات بزرگمهر حکیم	۱۰۹
ذکر خوابی که انوشیروان دید و این سبب پیوستن بزرگمهر حکیم به او شد	۱۱۰
بزرگمهر و مروارید انوشیروان	۱۱۶
فصل سوم: شطرنج و نرد	۱۱۹
شیوه‌هایی از بازی شطرنج	۱۲۴
باب اول که حکمای هند نهادند	۱۲۵
باب دوم که بزرجمهر نهاد	۱۲۶
باب حکمای روم	۱۲۶
باب دوم که رومیان نهادند	۱۲۷
گزارش شترنگ و نهان وینردشیر به نام یزدان	۱۲۸

فصل چهارم: علم و دانش بزرگمهر حکیم..... ۱۳۱

۱۳۲..... خرد بزرگمهر

۱۳۳..... اندیشه سیاسی

۱۳۷..... آثار بزرگمهر

۱۳۸..... اندرز بزرگمهر در منابع تاریخی

۱۴۰..... سخنان و پندهای حکیمانه بزرگمهر

۱۴۱..... گزیده‌ای از پندهای حکیم

۱۵۴..... حکایت بزرگمهر و شیخ زهرانی

فصل پنجم: پندگویی در ادبیات پارسی..... ۱۵۷

۱۵۷..... تأثیر پندنامه‌ها در تاریخ و ادب پارسی

۱۶۲..... آغاز سخن بزرگمهر

۱۶۳..... درباره سخن

۱۷۴..... اهتمام به پند در ایران باستان

۱۷۶..... مجالس پند و اندرز

۱۷۶..... نگاهی به پندهای مکتوب بر ابزار

۱۷۷..... پند و اندرز ایرانی و عقاید دینی

۱۷۸..... پنددوستی شاهان

۱۸۰..... پندهای ایرانی بر لوازم زندگی

۱۹۸..... خردورزی

۱۹۸..... ارزش تدبیر

۱۹۹..... دوستی و روابط انسانی

۲۰۱..... زشتی فقر

۲۰۲..... امور سیاسی

۲۰۳..... امور اخلاقی

۲۰۶..... امور متفرقه

فصل ششم: حکمت و تعالیم اخلاقی در ایران باستان و شاهنامه فردوسی..... ۲۰۹

۲۱۱..... یادگار بزرگمهر

۲۲۴..... مقایسه یادگار بزرگمهر با شاهنامه

۲۳۱..... اخلاق اسلامی در شاهنامه فردوسی

۲۴۱	اقتصاد و میانه‌روی
۲۴۷	بررسی پندهای فردوسی از دید فرهنگ ایران
۲۵۹	فصل هفتم: ظفرنامه (خردنامه)
۲۷۱	ترجمه نسخه وصیت‌نامه بوزرجمهر با کسری
۲۷۵	فصل هشتم: بزرگمهر در آینه ادب پارسی
۲۷۷	دکتر معین
۲۷۹	شاهنامه فردوسی
۲۸۲	البيان و التبیین
۲۸۳	عیون الاخبار
۲۸۶	سیاست‌نامه
۲۸۷	کشف‌المحجوب
۲۸۸	نوروزنامه
۲۸۸	نصیحه‌الملوک
۲۹۲	خردنامه
۲۹۴	بريد السعاده
۲۹۷	مرزبان‌نامه
۲۹۹	تاریخ طبرستان
۳۰۲	جوامع‌الحکایات
۳۰۳	نفته‌المصدور
۳۰۴	اخلاق ناصری
۳۰۵	المعجم فی آثار الملوک العجم
۳۰۷	کشکول شیخ بهایی
۳۰۹	فصل نهم: بزرگمهر و کلیله و دمنه
۳۰۹	خلاصه‌ای از مقدمه و باب برزویه طیب
۳۱۱	تأملی در موضوعات مقدمه و باب برزویه طیب
۳۱۱	جایگاه عقل
۳۱۳	انواع عقل
۳۱۳	سخنان ابن مقفع درباره کلیله و دمنه
۳۱۴	ارزش کتاب نزد ایرانیان باستان

زهد و پارسایی	۳۱۵
ناپایداری دنیا، نزدیکی مرگ و توجه به قیامت	۳۱۶
ترجیح آخرت به دنیا	۳۱۷
تقوی، پسندیده‌ترین کار	۳۱۹
توکل	۳۲۰
برنامه زندگی	۳۲۰
سخنان حکیمانه در مقدمه کلیله و دمنه	۳۲۰
فصل دهم: شخصیت فرهنگی و تربیتی انوشیروان	۳۲۵
انوشیروان که بود؟	۳۲۵
۱- دانایی و زیرکی انوشیروان	۳۲۶
۲- علاقه به علم و دانش	۳۲۶
۳- علاقه به کتاب	۳۲۷
۴- علاقه به تشکیل مجالس علمی	۳۲۹
۵- شهرت انوشیروان به حکیم	۳۳۰
۶- آشنایی انوشیروان با فلسفه یونان و شهرت او به فیلسوف	۳۳۱
۷- عشق انوشیروان به پند و اندرز	۳۳۲
۸- پندهای به‌جامانده از انوشیروان	۳۳۴
پندهای پراکنده در ادب فارسی و عربی	۳۳۴
پندهای تاج انوشیروان	۳۳۴
توقیعات انوشیروان	۳۳۵
۹- دیدگاه‌های انوشیروان درباره عقل و دانش	۳۳۷
صفات انوشیروان	۳۴۴
دانش‌دوستی انوشیروان	۳۴۵
شهرت انوشیروان به فیلسوف و حکیم	۳۴۶
ارزش دانش و کتاب در ایران باستان	۳۴۷
درگذشتن قیصر روم	۳۴۷
نتیجه‌گیری	۳۴۹
منابع	۳۵۱

مقدمه

مؤسسه مطالعات فرهنگی بزرگمهر حکیم که با نام یک نام‌آور نامدار، دانشمند و حکیم عهد باستان، نام‌گذاری شده درصدد برآمده تا شخصیت بزرگمهر حکیم را بیشتر و بهتر بشناسد و به دیگران بشناساند.

همه از اوان کودکی نام "بزرگمهر حکیم" یا همان بوزرجمهر^۱ را شنیده‌ایم، اما کمتر کسی شناخت کافی و لازم از این شخصیت علمی - فرهنگی دارد. دقت در متون کهن، نشان از وجود این شخصیت و عظمت و بزرگی و دانایی و فرزانیگی بسیار وی دارد.

از بین رفتن بیشینه اسناد و آثار و مدارک در طی تاریخ، به دست تپاول روزگار، پژوهش راجع به او را با سختی و دست‌تنگی در تهیه منابع روبه‌رو می‌نماید. با وجود این، استادان و کوشندگان فرهیخته فرهنگی به انجام این کار دشوار همت گماشته و کتب خوبی در این باره نگاشته‌اند.

ما نیز از دانسته‌ها و آثار آنها بسیار بهره برده‌ایم که در همین جا باید به‌ویژه از دو کتاب ارزشمند بزرگمهر حکیم *از وراى ادب و تاریخ* نوشته خانم زهرا درى و کتاب بزرگمهر حکیم نوشته آقای رضا شعبانی نام برد.

ما در تهیه و تدوین کتاب حاضر از دو اثر مذکور استفاده فراوان نمودیم که از نویسندگان دانشمند و آگاه آنها بسیار سپاس داریم. به‌ویژه کتاب بزرگمهر حکیم *از وراى ادب و تاریخ*،

۱. نام بزرگمهر با توجه به اقتباس از متون و منابع متفاوت، به صورت‌های متفاوتی در متن آمده است.

تألیف ادیب دانا و توانا سرکار خانم دکتر زهرا دری، بسیار کمک‌رسان بوده و سپاس ویژه تقدیم حضور خانم دکتر دری داریم.

مؤسسه حقوقی، فرهنگی بزرگمهر حکیم، که افتخار دارد نامش برگرفته از نام شخصیت بزرگ این دانشمند دوران باستان باشد، آماده دریافت مطالب و نظریات خوانندگان عزیز و دوستان گرامی از طریق شماره ۰۹۱۰۲۲۲۱۴۰۹ می‌باشد.

با سپاس

دوستدار شما

محمد رسولی